

предложения и дает возможность исследовать различные конструкции. Проанализирована функциональная позиция адресатной семантической зависимости в структуре предложения. На основании результатов исследования сделан вывод, что в простом элементарном предложении адресатные семантико-синтаксические отношения направленные от подчиненного (зависимого) компонента к подчиняющему (опорному), который в большинстве случаев является глагольным предикатом.

Ключевые слова: конструкция предложения, глагольный предикат, синтаксическая зависимость, семантическая зависимость, адресатная семантическая зависимость.

Masytska Tetiana. The Features of Addressee Semantic Dependence in the Structure of the Basic Syntactic Sentences. The functional features of addressee semantic dependencies in the structure of the basic syntactic sentences are resolved in this article. The main groups of verb predicates that form addressee semantic dependencies are determined. The analysis of semantic and syntactic structure of the sentence makes possible to distinguish semantic types of addiction. Semantic type of predicate forms structures of sentence, defines the types of dependencies between its components, provides an opportunity to explore different constructions. The functional position of addressee semantic dependency in the structure of sentence is analyzed. The research concluded that the addressee semantic-syntactic relations in the simple sentence directed from a subordinate (dependent) component to the subordinates (the reference), which is the verbal predicate in the most cases.

Key words: construction of sentence, predicate verb, syntactic dependency, semantic relationship, addressee semantic dependency.

Стаття надійшла до редколегії
20.03.2013 р.

УДК 811.161.2'373.23:821.161.2-1.09Струцюк(438.41)

Жанна Масюк

Романовичі на стражі Холма

У статті йдеться про функціонування літературних антропонімів Роман Мстиславович та Данило Романович у творчості Й. Г. Струцюка про Холмщину. У дослідженні розкрито функції та особливості конотативного наповнення цих імен, а також зроблено порівняльний аналіз екстралінгвальної інформації про денотатів в історичній літературі та досліджуваних творах.

Ключові слова: денотат, літературний антропонім, онім, Романовичі, Холмщина.

Постановка наукової проблеми та її значення. У сучасній лінгвістиці вже давно має місце тенденція розгляду власної назви як згорнутого національно-культурного тексту. Потрапляючи в літературу, вона може бути доповнена чи переосмислена відповідно до суб'єктивних уявлень письменника або ж до його творчого задуму. Таку трансформацію в художньому творі можна легко простежити завдяки аналізу навколоонімного середовища та широкого контексту. Нині жодне дослідження літературних онімів не може обійтися без розгляду цього питання, а особливо, коли йдеться про найменування знакових в національній історії осіб. У цьому напрямі нині плідно працюють О. В. Бока [2], Н. Я. Бияк [1], В. М. Калінкін, Ю. В. Лінчицька [4] та інші. **Мета** нашого дослідження – з'ясувати особливості семантики, функції та конотації літературних антропонімів Роман Мстиславович та Данило Романович у творчості Й. Г. Струцюка про Холмщину.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Місце та час народження Й. Г. Струцюка обумовили його творчий та життєвий шляхи. Доля поставила перед письменником нелегке, але дуже важливе завдання – донести до людських сердець правдиве минуле Холмської землі. Ця територія завжди була об'єктом суперечок між поляками та українцями, в наслідок чого її історія нещадно спотворювалася. Шукаючи правди, Й. Г. Струцюк у своїй творчості заглиблюється до часів заснування головного міста цього регіону – Холма і його фундаторів *Романа* та *Данила*.

Як кожній добі притаманна своя велич, так і в історії розвитку певних територій бувають моменти злетів та падінь. Так званою «золотою епохою» для Холмщини був період володарювання

тут князів *Романовичів*, а особливо – *Данила*. Тому природно, що Й. Г. Струцюк не лише не оминув у своїх оповідах цієї легендарної постаті, а присвятив йому та його батькові лірико-драматичну діалогію «Роман і Романовичі».

У цій діалогії князі *Роман та Данило* відповідно виступають головними персонажами. Антропонім *Данило*, як позасюжетний, ужито в романах «Гучва», «Бог задумав інакше», драмі «Смерть Хмельницького», есеях «Чия б кричала...», «З висоти Данилової гори» та поезіях, а *Роман* – у творі «Гучва», «Смерть Хмельницького», есеї «Мої Стрільці» та поезіях.

Особа *короля Данила* добре znana усім. Цей антропонім став символом України, предметом національної гордості. Ім'я князя *Данила Романовича* асоціюється із неймовірною силою, часом розквіту, об'єднанням Галицько-Волинського князівства. Імені *Романа Мстиславовича* нині приділено менше уваги, хоча його державна діяльність отримала високу оцінку істориків.

Якщо онім *Роман* та усе, що з ним пов'язано, у Й. Г. Струцюка не суперечить прийнятим у суспільстві поглядам щодо нього, то екстралінгвальний пласт антропоніма *Данило* письменник дещо розширює. З упевненістю можна констатувати, що для холмщан ім'я князя *Данила* більш значиме, ніж для інших українців, бо ж саме цей князь стояв біля витоків їхньої батьківщини. Краснописна літописна легенда оповідає: «Але [якось], коли він, [Данило], їздив | по полю і діяв лови, то побачив він на горі гарне і лісисте місце, оточене навкруги його полем, і запитав тамтешніх жителів: “Як іменується се місце?” І вони сказали: “Холм йому ім'я є”. І, уподобавши місце те, надумав він, що поставити на ньому невеликий городок» [6].

Отож, згідно з Іпатіївським літописом, князь *Данило* був засновником Холма. Такої ж думки дотримується відомий холмщак, історик М. С. Грушевський та його колега І. П. Крип'якевич [5, с. 97]. Зокрема М. С. Грушевський зазначає, що з Іпатіївського літопису, якому ми не маємо ніякої підстави не вірити, виходить, що на місці Холма перед побудовою міста *Данилом* не було ніякого поселення. Позиція була дійсно дуже добра для кріпості: гора стояла на розі річки Угорки й малого потічка, що тече до неї; багністі річки й болота боронили приступ [3, с. 21].

Але існує й інша версія, згідно з якою це славне місто існувало уже задовго до великого короля. Деякі дослідники припускають, що історія Холма починається уже в VI–VII ст., а місцеві русини були хрещені учнями Мефодія майже на століття раніше від хрещення Русі Володимиром Великим [8]. Князь *Данило* розбудував славне місто, а після того як воно вистояло проти татарської навали – підніс його до високого рівня європейської столиці. Саме такої думки дотримується Й. Г. Струцюк: «...князь *Данило* розбудував Холм і надав йому статусу стольного града усього Волинсько-Галицького князівства...» [10, с. 17]. Відтоді ім'я великого руського князя навіки пов'язане з Холмщиною, яка, завдяки цьому факту, в Й. Г. Струцюка отримала ще одну назву в формі перифраза – *земля Данила*:

*Мовчить земля Данила,
мовчить собор облуплений...*

(«Де в берег б'ється Удаль...») [15, с. 346].

Зовнішнє оформлення літературного антропоніма *Данило*, в письменника не виражає ніякої оцінки цієї особи. Автор лише зрідка вживає при цьому пропріативі апелятив *великий*. Його ім'я начебто не потребує ніякого додаткового пояснення, достатньо лишень сказати, що це – *Данило*. На позначення цієї особи найчастіше вжито лексему *Данило* у сполученні із загальним іменником *князь/кнєзь* чи *король*. Інколи власне ім'я повністю замінене цими апелятивами: «...і перевів погляд у напрямку обійстя свого дитинства, де, за переказами, великий князь чи вже король побудував заставу від татаро-монголів» [11, с. 53].

У цілому експресивна оцінка антропоніма *Данило* в Й. Г. Струцюка виражена просто. На думку О. В. Суперанської, емоційно-експресивні можливості власної назви входять в її загальну семантику [16, с. 319], складовою частиною якої виступають екстралінгвальні дані. Висока оцінка істориками та науковцями політики *Данила Романовича* уже давно закріпила в народі за його іменем позитивні конотації. Можемо допустити, що саме тому Й. Г. Струцюк не вдавався до надмірного звеличування цієї постаті, тим паче, що легка недомовка завжди ліпше, аніж набір «порожніх» слів.

Із іменем батька *Данила*, *Романа Мстиславовича*, усе зовсім по-іншому. Автор не жаліє епітетів при згадці про нього. Він називає Романа *сакраментальним волинським князем* [12, с. 45], *великим володарем* [12, с. 76], *безстрашною голівонькою* [12, с. 76], *достойним князем* [12, с. 41]. Роман

Мстиславович «врятував Константинополь», «приборкав непокірний Галич і навіть Київ» [12, с. 45]. Його поважають та бояться вороги-бояри. Ось, що вони про нього кажуть:

*Князі угорські дружать з ним,
ятвяг розбитий, грізні хани
тремтять, принишкли
берендеї,
і чорні клобуки втекли,
злякалась навіть Деремела.
Тепер він аж в Саксонію
жене звитяжній полки.
Той руський витязь...*

(«Роман») [12, с. 71].

Для Й. Г. Струцюка як холмщика, постать *Романа* славна тим, що той чи не перший ходив у похід аж за Вислу [10, с. 57], хоч і поклав там своє життя. Історики вважають, що ім'я *Романа Мстиславича* було невинувато затьмарене славою *Данила*, і нині широкому загалу про нього відомо значно менше, ніж про сина. Можливо, тому Й. Г. Струцюк так підносить його ім'я у своїх творах.

Антропоніми *Данило* та *Роман* для письменника виступають персональним втіленням соборності Холмщини з Україною. Герої його творів, холмщики, називають їх своїми князями, повсякчас цитують улюблені, на думку письменника, приказки *Романа*: «Поки трутнів не викуриши – мед їсти не будеш» [10, с. 87], «Знай, ляше, по Верп наше» [12, с. 75].

Досить знаковим вважаємо той факт, що у творчості волинського письменника ім'я видатного українського короля жодного разу не вжито в його найпоширенішому нині варіанті – *Данило Галицький*. Й. Г. Струцюк називає його: *Данило* [13, с. 95], *Данило-князь* [13, с. 116], *князь Данило* [13, с. 102], *волинський князь Данило* [13, с. 97], *Романич* [13, с. 94], *син Романа* [13, с. 95]. Для письменника, як і для більшості жителів забузького краю, *Данило* передусім волинський князь, а ще точніше – *холмський* (Холмщина у творах Й. Г. Струцюка представлена як частина Волині). У драмі «Романовичі» персонаж *Данило*, навіть сам себе називає «волинякою» [13, с. 107].

Можливо, комусь таке висвітлення письменником особи короля *Данила* видасться дивним, але аналіз історичних подій підтвердив цілковиту справедливість такого погляду. Усім добре відома давня неприязнь між династією *Романовичів* та галицькими боярами. То чому ж великий король мав носити ненависне йому ім'я? Підтвердженням цього може бути цитата із твору Й. Г. Струцюка «Романовичі»:

*ДАНИЛО:
Чужі мене й свої прогнали...
Бояри нечестиві в Галич
мене потому не пускали –
і зненавидів я той Галич,
і негостинний Володимир,
скажу тобі я розлюбив...
А Холм, як Холм. Тут все моє,
бо зроблено усе тут мною...*

(«Романовичі») [13, с. 108].

Першорядну роль Волині стверджує письменник за допомогою інверсії у топонімі *Волинсько-Галицьке князівство* [10, с. 17], замість більш звичного *Галицько-Волинське*. Таке розміщення компонентів цієї власної назви в Й. Г. Струцюка цілком виправдане, бо ж Галич був долучений до Волині, а не навпаки.

Будуючи Холм, *Данило* мав чіткий стратегічний план: поставити сильний бастион на головному шляху, яким поляки вели свої наступи на Галицько-Волинську державу. *Данило* також прагнув зробити з Холма не тільки і не стільки укріплену фортецю, скільки головний замок для захисту Забужжя [7]. Тому в Й. Г. Струцюка *Данило*, його батько *Роман* та син *Лев* не просто воїни, а вартові землі руської, її оборонці: «Город Холм побудував наш князь. Недарма поет звеличив цей момент: “Виріс Холм і став на варті української землі”. І не тільки князь *Данило* стояв на варті і його

батько, могутній князь Роман, стояв на варті і його славний син Лев...» [10, с. 15]. Саме на кордони, визначені Романовичами, орієнтуються в подальшому їхні наступники. Ось що відповідає писарю Виговському гетьман Хмельницький, коли той дає йому листа від холмщаків і волинян, котрі просять прийняти їх у підданство:

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ:
 Нічого дивного: то ж землі
 віддавна наші. Ще Данило,
 а перед ним ще князь Роман,
 а вже потому Лев з братами
 сю землю пильно стерегли
 не тільки з Стовп'ївської вежі,
 а часто-густо і з-над Висли...

(«Смерть Хмельницького») [14, с. 26].

Епоха владарювання князя Данила осмислюється письменником як чи не єдиний час цілковитої свободи холмщаків від впливу Речі Посполитої. Тому, персонажі творів Й. Г. Струцюка у критичні моменти свого існування звертаються до цього зразкового часу, намагаються почерпнути із нього енергію для боротьби за національне відродження. Писар гетьмана Богдана Хмельницького, Іван Виговський (роман «Бог задумав інакше») захоплюється цією постаттю, мріє про такого короля: «Бо ми мусимо мати свого короля, – заявив Виговський. – Такого, як був Данило!» [9, с. 100].

Імена князів Данила та Романа для письменника виступають прикладом героїчного минулого, символом волі та боротьби проти Речі Посполитої. Тому, в поезії «До Холмщини» автор намагається підняти бойовий дух співвітчизників, підкресливши їхню причетність до славетного родоводу Романовичів:

*Голодом правди серце занило,
 рідною тишею з цвинтаря тягне.
 Внуки Романа, діти Данила,
 де ваші списи, де ваші стяги? [15, с. 315].*

Але це не урочистий заклик, а гнівний докір. Як же нащадки таких славетних воїнів могли припинити боротьбу?

Дотинком, але уже іншого спрямування, сповнені поетичні рядки поезії «На поклін»:

*Обдирали із нас данину,
 садовили на палі, вішали.
 На холопський поклін князь Данило
 йшов у ханський намет під списками [11, с. 195].*

Тепер уже гнів письменника обернений на самого князя. Антропонім Данило слугує засобом алюзії, що відсилає читача до історичних подій, коли король Волинського-Галицького князівства змушений був визнати себе васалом золотоординського хана Батия. Оксиморон князь йшов на холопський поклін, використаний при антропонімі Данило, створює особливе відчуття напруження, яке ледь помітно межує з гіркою іронією. Використовуючи цю стилістичну фігуру, автор підкреслює глибоку трагічність згаданих подій.

Функція алюзійності антропонімів виходить на перше місце в основному у творах, де Данило та Роман виступають позасюжетними історичними особами. І завжди, яким би не був контекст, автор свідомо чи несвідомо натякає на їхні героїчні діяння.

Висновки. Отож, своєрідний погляд Й. Г. Струцюка на історію впливає на антропонімікон його творів. Імена князів Романовичів, переосмислені через призму бачення письменника, набувають яскравих, оригінальних ознак. Найціннішим для Й. Г. Струцюка залишається той факт, що постаті Романа та Данила висвітлюють правду суперечливих моментів історії Холмщини, слугують підтвердженням того, що цю територію дійсно можна назвати західним форпостом українських земель. Літературні оніми дають енциклопедичну інформацію та ідеологічну оцінку денотатам. При цьому характеристика Романа Мстиславича більше відповідає загальновідомим історичним фактам, а Данила Романовича – своєрідному переосмисленому погляду письменника про нього.

Джерела та література

1. Бияк Н. Я. Особливості найменувань осіб в українській художній прозі та збереження їх функцій у німецькомовних перекладах: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 «Українська мова» / Н. Я. Бияк. – Івано-Франківськ, 2004. – 19 с.
2. Бока О. В. Власні імена як компресовані тексти-носії когнітивної інформації (на матеріалі казки Дж. Роулінг «Гаррі Потер і Орден Фенікса») / О. В. Бока // Вісн. Сумськ. держ. ун-ту. Сер. «Філологія». – 2008. – № 1. – С. 15–19.
3. Грушевський М. С. Данило буде Холм / Михайло Грушевський // Над Бугом і Нарвою: укр. часоп. Підляшшя. – 2006. – Верес.–жовт. – № 5 (87). – С. 21–22.
4. Калінкін В. М. Із спостережень над поетикою онімного простору роману Ліни Костенко «Берестечко» / В. М. Калінкін, Ю. В. Лінчицька // Українська пропріальна лексика. – К.: [б. в.], 2000. – С. 62–69.
5. Крип'якевич І. П. Галицько-Волинське князівство / І. П. Крип'якевич. – К.: Наук. думка, 1984. – 173 с.
6. Літопис руський за Іпатіївським списком [Електронний ресурс] / [пер. з давньорус. Л. Є. Махновця; відп. ред. О. В. Мишанич]. – К.: Дніпро, 1989. – 591 с. // Ізборник. Історія України IX–XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/litop/lit.htm>
7. Ричка В. М. Холмський проект Данила Галицького / Володимир Ричка // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність: зб. наук. пр. / [відп. ред. М. Г. Крикун]. – Львів: [б. в.], 2006–2007. – Вип. 15. – С. 103–109.
8. Семенюк С. Холмщина – українська історична земля... [Електронний ресурс] / С. Семенюк // Холмщина. Київське правозахисне товариство депортованих українців імені Михайла Грушевського. – Режим доступу: <http://www.holm.kiev.ua>
9. Струцюк Й. Г. Бог задумав інакше [Рукопис] / Й. Г. Струцюк. – 2009. – 296 с.
10. Струцюк Й. Г. Гучва. Повесть печальних літ / Й. Г. Струцюк. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2001. – 121 с.
11. Струцюк Й. Г. З висоти Данилової гори / Й. Г. Струцюк // Струцюк Й. Г. Події – в анфас, а постаті – в профіль: есеї, ст., рец., кіносценарії, радіоп'єси. – Луцьк: Твердиня, 2011. – С. 52–60.
12. Струцюк Й. Г. Роман / Й. Г. Струцюк // Струцюк Й. Г. Роман і Романовичі. Драматичні поеми. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2002. – С. 7–80.
13. Струцюк Й. Г. Романовичі / Й. Г. Струцюк // Струцюк Й. Г. Роман і Романовичі. Драматичні поеми. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2002. – С. 81–152.
14. Струцюк Й. Г. Смерть Хмельницького / Й. Г. Струцюк // Струцюк Й. Г. Свідчимо перед Богом: драматичні поеми. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2003. – С. 5–37.
15. Струцюк Й. Г. Фарватер: Вибрані поезії у двох томах / Й. Г. Струцюк. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2009. – Т. 1. – 556 с.
16. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного / А. В. Суперанская. – М.: Наука, 1973. – 365 с.

Масюк Жанна. Романовичи на страже Холма. Князи Роман Мстиславович и Данило Романович являются одними из ключевых фигур в истории украинской нации. Эти основатели Волынского и Галицкого княжеств были одними из сильнейших правителей восточной Европы. Час их правления стал «золотой эпохой» для украинского Забужья.

Волынский писатель Й. Г. Струцюк, родившийся на Холмщине, не мог оставить без внимания имена этих выдающихся личностей. Он посвятил им целую лирико-драматическую дилогию «Роман и Романовичи». Кроме этого, антропонимы Роман Мстиславович и Данило Романович встречаются практически в каждом тексте писателя, где речь идет о его родной Холмщине. Й. Г. Струцюк имеет оригинальное видение этих лиц в истории своего края, потому семантика литературных антропонимов Роман Мстиславович и Данило Романович в его художественном наследии подвергается некоторым трансформациям.

Таким образом, цель этой статьи – провести сравнительный анализ экстралингвальной информации о нем Данило Романович и Роман Мстиславович в исторической литературе и творчестве Й. Г. Струцюка об Холмщине, выяснить функции и коннотации литературных антропонимов.

Ключевые слова: денотат, литературный антропоним, оним, Романовичи, Холмщина.

Masjuk Zhanna. Roman Mstyslavich and Daniel Romanovic Were the Custodians Kholm. Roman Mstyslavich and Daniel Romanovic are the prominent figures in the Ukrainian national senses. They were the rulers of the principalities of Volhynia and Galicia and became one of the most powerful princes in east-central Europe. Also they were the founders of Chholm. Their rule was a golden era for this land.

Wolhynian author J. Struciuk had written about Roman Mstyslavich and Daniel Romanovic dramatic dilogy «Roman and Romanovic», he had used these names in various poetry and novels. J. Struciuk has an original vision of contribution of these persons to the history. That is why literary anthroponyms Roman Mstyslavich and Daniel Romanovic had experienced some semantic transformation.

This article discusses functions and connotations of literary anthroponym Roman Mstyslavich and Daniel Romanovic in J. Struciuk's creations. The comparative analysis of extralingual information becomes one of the problems of this paper.

Key words: denotation, literary anthroponym, onym, Romanovic, Kholmshchyna.

Стаття надійшла до редколегії
11.04.2013 р.

УДК 811.161.2' 367.332

Олександр Межов

Формально-синтаксичні варіанти предикатних синтаксем у структурі простого речення

У статті розглянуто позиційні формально-синтаксичні варіанти предикатних синтаксем у структурі простого речення, проблеми співвідношення формально-синтаксичного та семантико-синтаксичного рівнів простого елементарного речення в сучасній українській літературній мові. З'ясовано характер симетрії/асиметрії семантико-синтаксичної і формально-синтаксичної структури речення. Виділено й схарактеризовано семантичні варіанти предикатів і відповідних їм субстанційних компонентів, які проаналізовано з погляду їхньої облігаторності/факультативності у формально-синтаксичній структурі елементарного простого речення. Визначено та описано всі центральні й периферійні морфологічні засоби вираження предикатних мінімальних одиниць у зв'язку з семантичними різновидами, їхні типові й нетипові формально-синтаксичні вияви.

Ключові слова: синтаксема, суб'єкт, предикат, об'єкт, синтаксичний зв'язок, член речення, присудок, підмет.

Постановка наукової проблеми та її значення. Функціональний багатоаспектний підхід до аналізу синтаксичних одиниць, поширений у сучасному українському мовознавстві, зумовив виділення двох рядів членів речення: формально-синтаксичних і семантико-синтаксичних, серед яких особливе місце посідають предикатні синтаксеми: предикати дії, предикати процесу, предикати стану, предикати якості та предикати кількості [3, с. 92; 6, с. 99; 8, с. 25–30]. Проблема предикатних знаків мови, незважаючи на їх вивчення на матеріалі різних мов (у працях Л. Теньєра, С. Д. Кацнельсона, Ч. Філлмора, У. Чейфа, М. Д. Степанової, Г. Гельбіга, А. М. Мухіна, Г. О. Золотової, Д. С. Станишевої, І. Р. Вихованця, К. Г. Городенської, А. П. Загнітка, Т. Є. Масицької, М. В. Мірченка та ін.), залишається однією з найбільш дискусійних. Деякі питання, пов'язані з їхнім системним вивченням, ще не отримали аргументованого розв'язання. У трактуванні окремих положень маємо суттєві розбіжності. Отже, **актуальність** пропонованого дослідження зумовлена, з одного боку, посиленням інтересом лінгвістичної науки до проблем аналізу конститутивних одиниць синтаксису, багаторівневої організації речення, з іншого – потребою цілісного й системного опису всієї сукупності предикатних синтаксем у тісному взаємозв'язку їхніх семантичних, морфологічних і формально-синтаксичних варіантів.

Мета роботи – здійснити комплексний аналіз формально-синтаксичних варіантів предикатних синтаксем у семантично елементарних та ускладнених простих реченнях сучасної української літературної мови. Поставлена мета зумовлює необхідність розв'язання таких **завдань**: схарактеризувати основні вияви предикатів у формально-синтаксичній структурі речення; визначити частиномовне вираження предикатних знаків у різних реченневих позиціях; виявити симетричні та асиметричні кореляції семантико-синтаксичної структури різнотипних простих речень із їхнім формально-синтаксичним членуванням. Дослідження ґрунтується на матеріалі сучасної української літературної мови.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. З морфологічним та семантичним варіюванням предикатних синтаксем тісно пов'язаний їхній формально-синтаксичний вияв у реченні. Основний позиційний варіант предиката у формально-синтаксичній структурі двоскладного речення – присудок, односкладного – головний член, співвідносний із при-